

*Фурманчук Оксана Сергіївна,
кандидат економічних наук, доцент
Городецька Катерина Василівна, студентка.
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(Україна)*

ОСНОВНІ АСПЕКТИ МЕТОДИКИ ОБЛІКУ І АУДИТУ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Для здійснення виробничо-господарської діяльності підприємствами України всіх форм власності та галузей економіки використовуються виробничі запаси, які є найбільш важливою і значною частиною активів підприємства та займають особливе місце у складі майна, а також домінуючі позиції у структурі витрат підприємств різних сфер діяльності, під час визначення результатів господарської діяльності підприємства та висвітлення інформації про його фінансовий стан.

Раціональне використання виробничих запасів несе в собі потенціал підвищення ефективності виробництва. Формування достовірної інформації про наявність та рух виробничих запасів і правильне ведення бухгалтерського обліку їх вартості забезпечує достовірність фінансової звітності. Виступаючи як незалежний контроль, аудит є комплексом методів, які спрямовані на здійснення незалежних перевірок бухгалтерської звітності, джерелом достовірної інформації, без якого ефективне управління запасами неможливе.

Питання вдосконалення бухгалтерського обліку та аудиту виробничих запасів у відповідність до вимог трансформаційної економіки і міжнародних стандартів обліку та аудиту є актуальними і потребують дослідження [1].

Колектив авторів (Н.І. Гордієнко, О.В. Харламова, Ю.І. Мізік, О.О. Конопліна) виділяє такі ключові напрями аудиту виробничих запасів, як аудиторська перевірка дотримання умов збереження виробничих запасів; аудит операцій, пов'язаних із рухом виробничих запасів; аудит надходження виробничих запасів, їх витрачання; аудит правильності проведення інвентаризації виробничих запасів [2].

Аудит виробничих запасів повинен бути складовим компонентом аудиторської перевірки, що складається із сукупності взаємопов'язаних етапів. Оптимальний підхід для ідентифікації стадій аудиту запропоновано Ю.В. Бондар, яка виокремлює п'ять стадій: попередня діяльність з виконання аудиту; планування аудиторської перевірки; виконання аудиту; огляд та завершення; надання звіту замовнику.

Запропонований розподіл орієнтує виконавців на роботу з чітко визначеними Міжнародними стандартами контролю якості, аудиту, огляд, іншого надання впевненості та супутніх послуг, а також спрощує процес опрацювання регламентованих норм аудиторами, що закріплені за певним етапом підготовки, проведення та звершення аудиторської перевірки, тим самим забезпечуючи високий рівень якості аудиторських послуг. Така класифікація етапів ілюструє взаємозв'язок між окремими елементами, процесами аудиторського циклу та нормами, які визначають їхню спрямованість, обмеженість [3, с. 5–7].

Внутрішній аудит виробничих запасів на підприємстві слід проводити в два етапи. На першому етапі слід оцінити засоби контролю виробничих запасів:

- дослідити правильність зберігання виробничих запасів у місцях, призначених для їх зберігання (чи є пожежні і охоронні системи, чи захищені ці місця зберігання від сторонніх осіб, чи виключені можливості розкрадання);
- виявити коло осіб, які несуть відповідальність за прийом, збереження, відпуск

виробничих запасів, і укласти з цими особами договори про їх матеріальну відповідальність;

- провести обов'язкову, планову (раптову), інвентаризацію виробничих запасів і результати цієї інвентаризації оформити відповідними документами.

На даному етапі при перевірці аудитори стикаються з такими основними порушеннями: відсутність укладених договорів про матеріальну відповідальність деяких осіб; відсутність належної охорони виробничих запасів та невідповідності з нормами і вимогами під час зберігання запасів.

На другому етапі безпосередньо необхідно провести фактичний контроль достовірності відображення інформації про рух і стан виробничих запасів.

Необхідним елементом контролю виробничих запасів є їх оцінка. Для виявлення правильності оцінювання запасів внутрішній аудитор повинен вибірково з різних видів запасів дослідити правильність відображення первісної вартості під час оприбуткування. При цьому виробничі запаси, які були придбані за плату, оцінюються за фактичною собівартістю. Внутрішнім аудиторам потрібно перевіряти обґрунтованість оцінки собівартості виробничих запасів. До типових помилок відносяться: не включення до фактичної собівартості матеріально-виробничих витрат; невідповідність способів списання запасів, які обумовлені в обліковій політиці підприємства [4].

Основними групами елементів середовища контролю операцій з виробничими запасами є:

1) факти витрат, які відображають реальні події використання матеріальних ресурсів на етапах технологічного процесу та розмір їх можливих відхилень;

2) бухгалтерська служба та служба технічного забезпечення, що є основою для функціонування облікового процесу;

3) діяльність управлінських служб та інформаційне забезпечення управління в формі звітності (бухгалтерської та виробничої), що складається на підставі фактичних даних та даних обліку для задоволення внутрішніх користувачів.

Враховуючи вищезазначене, можна виокремити основні групи ризиків середовища контролю:

1) щодо фактичних даних витрат виробничих запасів на етапах технологічного процесу виробництва та їх відхилення (технічні, технологічні, операційні, виробничі) або ризик перевитрат.

2) щодо системи бухгалтерського обліку виробничих запасів (облікових та звітних даних системи бухгалтерського обліку);

3) щодо діяльності управлінських служб (ризик помилкового прийняття управлінських рішень, ризик корпоративного шахрайства).

Література

1. Артеменко Н. В. Виробничі запаси: особливості обліку та методичні засади проведення аудиту. Харків: НТУ, 2019. 665 с.

2. Гордієнко Н.І., Харламова О.В., Мізік Ю.І., Конопліна О.О. Аудит: методика і організація : навч. посіб. Харків : ХНУМГ ім. О.М. Бекетова. 2019. 319 с.

3. Бондар Ю. Робочі документи аудитора. Лід Скедьюли та програми. Аудиторська вибірка: посіб. Київ: ДП «Інформ.-аналіт. агентство». 2017. 396 с.

4. Рагуліна І.І., Нижня А.С. Облік та внутрішній аудит запасів на підприємстві: сучасний аспект. Харків: ХНАУ, 2021. 180 с.